

Psichomotorinės, kognityvinės ir afektyvinės sričių gebėjimų ugdymo dermė Bendrojoje programoje

PASITARKIME, KOLEGA

7 Nuotolinis susitikimas

2021-02-10

Tarėsi ir siūlymus teikė: mokytojai – praktikai

Vilė Černiuvienė

Gentrūda Česnovienė

Rūta Jakulienė

Jurgita Ablėnė

Mokslininkai, aukštųjų mokyklų dėstytojai

dr. Agnė Slapšinskaitė (LSMU)

NŠA kolegos, Bendrųjų programų atnaujintojai:

Vaiva Baltramiejūnaitė - Čepaitė

dr. Olegas Batutis

Ona Vaščenkienė

Žaneta Vaškevičienė

Susitikimą iniciavo ir moderavo: *dr. Loreta Statauskienė*

Psichomotorinės, kognityvinės ir afektyvinės sričių gebėjimų ugdymo dėmė Bendrojoje programoje

1. Viskas suvokiama, išskyrus BP rengimas. **Psichomotorinė, kognityvinė ir afektyvinė sritys atrodo labai organiška visuma, kaip suprantu, jaučiu, priimu.** Kiekvienoje BP subjektas yra mokinys. Ir **per asmens jausenas ateina savirealizacija ir raiška, iš to susideda branda.**
2. **Emocija, jausmas iš pradžių,** toliau – suvokimas, įsisavinimas, susiformuoja įgūdžiai ir patirtis.
3. **Viskas labai dera. Pradžia būna tokia, kai mokosi kūnas,** o kai kūnas išlavėja ir gali suvokti, ką jis sugeba, tuomet rezultatas ir galutinė „funkcija“ – **pats geriausias rezultatas gaunamas visumoje.** Iš praktikos, kai mes pradedame .. Pvz., teatro sporto patirtis. Tai beveik tai ir darome. **Kai procesas įdomus, rezultatas – geras.**
4. **Pritariu: kūnas ir jo paruošimas veda link aukštesnio išmokimo.** Kiekvienas iš mūsų gauna įžvalgą tik tuo metu, kai mūsų kūnas yra pasiruošęs priimti tą „kalbą“. Ir kūnas bus pasiruošęs priimti taktilinį ir kinestetinį aspektą. Iniciacija-manipuliavimas- precizika, artikuliacija ir šioje dalyje atliekamas bet koks įgūdis turi būti atliktas per tam tikrą laiką ir tam tikru greičiu. Tai rodo apie išmokimo lygį, pereinant į natūralizaciją, „proficiency“ lygmenį, kai žmogus gali atlikti bet ką, tai, ko mokėsi. Pvz., važiuoti dviračiu.

5. Galvodama apie komentarą šiam klausimui, pradėjau nuo to, **kaip tai atspindi mūsų Bendrosiose programose? Ar tai yra užrašyta? Ar atspindi psichomotorinės, kognityvinės ir afektyvinės sričių gebėjimai BP, ar jie yra „užprogramuoti“? Ir protas ir kūnas turi veikti dermėje.** Kai kalbame apie kognityvinius dalykus, BP – skirtos kompetencijų ugdymui. Kognityvinė sritis – didelė, plati ir Bendrosiose programose tai yra. Taip pat ir kultūrinė, ir kitos kompetencijos ugdomos. **Igyvendinimo rekomendacijas rengdami sakome, jog svarbu pasirinkti kontekstą: paprastą, patrauklų ir įdomų. Kad įtrauktume vaiką į aktyvų mokymąsi.** Tiriamoji veikla, projektinės veiklos ir kt. yra gamtamoksliniame ugdyme, ir BP.
6. Viskas „surišta“ ir atskirti sudėtinga. **Judėjimas ir fizinis aktyvumas ir motorika gali būti pagrindu visam išmokimui.** Mokslininkai teigia, jog pagrindinių motorinių įgūdžių lavinimas sudaro sąlygas kognityvinių gebėjimų ugdymui. Sukuriamos geresnės išmokimo sąlygos. Danijos pavyzdys, kai fiziškai aktyvi derinama su akademinėmis pamokomis, integruojama ir mokinių mokymosi stebimas rezultatų gerėjimas. Per judesį galima mokytis ir biologijos, ir matematikos, ir užsienio k., judėjime, per žaidimus, kai vaikas aktyviai juda ir kartu mokosi. **Matomi teigiami rezultatai ir nauji ugdymosi aspektai, kai suaktyvinamas visas kūnas ir smegenys.** Kuo aktyvesnė kraujotaka, tuo aktyviau maitinamos žmogaus smegenys, ir deguonies padavimas... Ir aktyvinamos ląstelės...

7. Visa vaiko raida ir vystymasis, dalyvavimas „akademinėse“ pamokose įgauna kitą kokybę, per aktyvų dalyvavimą, judėjimą, įsitraukimą. Dažnai kognityvinius gebėjimus demonstruoja tie patys, „akademinių“ polinkių mokiniai, o tie, kurie neįpratę reikštis tokiose pamokose, gali būti aktyvinami per psichomotoriką. Tokiu būdu **vyksta „išsilaisvinimas“ ir įtraukiami improvizacijos elementai**, kaip Suomijos mokykloje, iš Lietuvos atvykę mokytojai ne visi „atlaikė“ tokį mokymąsi. Sunku išsilaisvinti ir improvizuoti, išsilaisvinti iš „rėmų, normų...“ iš Lietuvos į Suomiją nuvykę ne visi mokytojai suprato, net nemokėjo būti tokioje aplinkoje, jautėsi pernelyg susivaržę. Tačiau per improvizaciją ir vaidybą asmuo ima ieškoti nestandartinių individualių sprendimų. Ir tai nėra lengva. Gal su vaikais dirbti nuo darželio? Tuomet didėtų galimybės. Svarbu, kad vaikas **ne tik sėdi** pamokoje, **ne tik susikaupęs**.
8. **Nestandartinės, bet natūralios situacijos, galimybė susikoncentruoti į save ir savo galimybes.**
9. **Ačiū dėl eksperimentavimo natūralioje erdvėje svarbos išryškavimo.** Mes nekuriame vieno aiškaus „atraktoriaus“ pamokoje, bet kviečiame mokinį patį atrasti. Ar vienas yra „vizualikas“, ar kitas mokosi dainuodamas... Tai siejama su smegenų aktyvumu ir skirtumais, atsižvelgus į „VAKD“ mokymosi stilius. Kūrybiškumo pažadinimui reikalingas „teta“ dažnis. LSMU pavyzdys, kai į programą įtrauktas netradicinių, neįprastų judesių atlikimas, pvz., judame „pašydami galva skaičius ir siekdami to fizinio aktyvumo dar “įdedame“ prasmes. Taip teorija susisieja su praktika.

Psichomotorinės ugdymo tikslų srities gebėjimų augimas (R. H. Dave, 1967)

ką aptarėme vakar PASITARKIME, KOLEGOS 2021-02-09

- Natūralumas
  - Tikslumas
  - Manipuliavimas
  - Imitavimas
-

---

pagal R. H. Dave, (cit. iš Laužackas, Mokymo turinio projektavimas = standartai ir programos profesiniame rengime, 2000)

Kaip tai atspindėti Bendrojoje programoje?

Išimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas

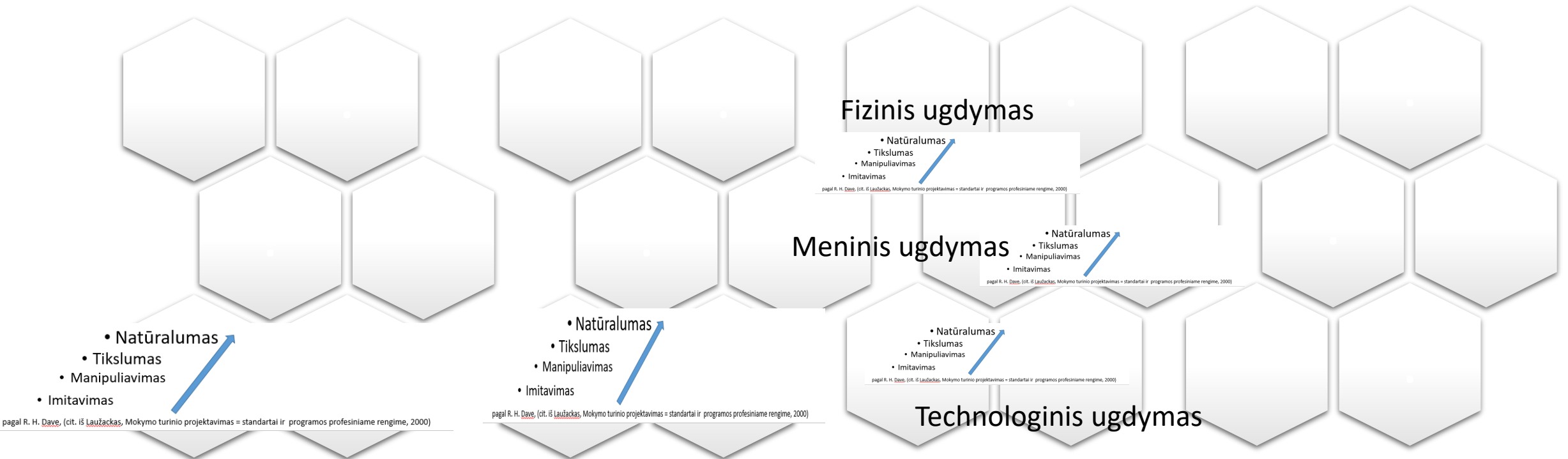
Pradinis ugdymas

Pagrindinis ugdymas

Vidurinis ugdymas

Psichomotorinės, kognityvinės ir afektyvinės sričių gebėjimų ugdymo dėmė Bendrojoje programoje

10. Pereinant nuo pradinio, prie pagrindinio ir vidurinio, mes tarsi nejungiamo kūno, tarsi tai ne mokyklos dalis. **Svarbu: pajungti žmogaus kūną.**
11. Žmogus yra augantis ir mokykloje turime **padėti ugdomo žmogaus raidą įprasminti į „čia ir dabar“, išsąmoninti integraciją ir „įdėti“ integruotą informaciją giliai.**
12. Vakar, 2021-02-09 PASITARKIME, KOLEGOS aptarėme teatro sporto pavyzdį:
15. **Teatro sportas? Ar girdėjo mokytojai?** UPC MARCH (2016) projekte Teatro sportas buvo atrinkta kaip viena iš trijų geriausių Lietuvos STEAM mokymosi praktikų. Aprašymą rasite čia:
<https://www.upc.smm.lt/projektai/march/praktika/MARCH-BP-Teatro-sportas-LIETUVA.pdf>

Žaidimas

13. Šiandien aptarsime Mokinių mokomosios bendrovės / Jaunimo bendrovės pavyzdį.

Žaidimo pavyzdį pristato Gentrūda Česnovienė

13. Kuo toliau, tuo sudėtingiau, nuo pradinio ugdymo iki vidurinio ugdymo BP turinio apimtys – didėja, sudėtingėja. Turim mąstyti asociacijomis, mūsų vyresni mokiniai nebemąsto patirtiniu būdu, o tikslas – kaip įterpti psichomotorinių gebėjimų ugdymą priklausomai ne tiek nuo turinio, kiek nuo taikomų metodų.

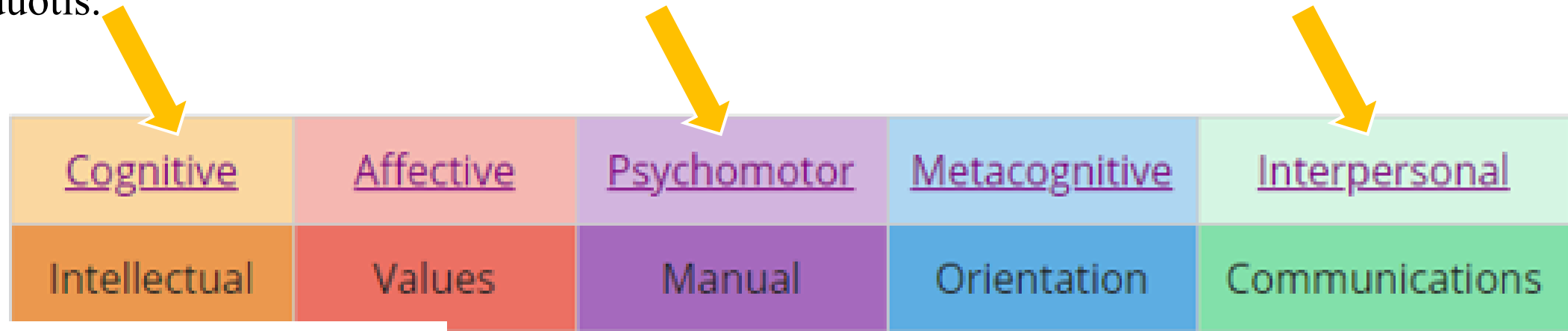
14. Mokymasis paremtas emocija. Prasmingas. Pozityvi emocija. Mano praktika su 11-12 kl. mokiniais: mokymasis per žaidimus, situacijų ir formų pateikimas. Pvz., skaičių seką iliustruojame pavyzdžiu, kai ateinate į kino teatrą.. Tai duoda ir emociją, ir fakto susiejimą.. Ir statistiką supranta mokiniai, kai pateiki pavyzdį ir paaiškini, apie galimybę susėsti į kėdutes atsitiktine tvarka.

Žaidimas

13. Žaidimas RINKA. Verslininkai “mafija” „ar vargšas“. Kažkas tampa „bankais“, „namų ūkiais“. **Vyko karštos diskusijos ir aptarimai.** MMB, šiandien JB – kuriama jaunimo bendrovė, kai siekiama sukurti produktą. Galvojama, kaip išreklamuoti, kaip skaičiuoti ir pasidalinti pelną. **Mokiniai praktiškai gamina. Prioritetas – rankų darbas, ekologija, darnus požiūris, tausojimas. Mokiniai galvoja, kaip kurti JB, kaip vadovauti, kaip skaičiuoti...**
14. Svarbus „prisilietimas“ prie konkrečios veiklos, susijusios su realiu gyvenimu. Ir vaikas ir vyresnis, ir suaugęs nori žaisti ☺

15. S.P. Atkinson apibendrina kognityvinių, afektyvinių, psichomotorinių, metakognityvinių ir interpersonalinių ugdymo tikslų taksonomijas. Toliau skaidrėje geltonomis rodyklėmis pažymėtos sritys parodo, kokius ir kokio lygio gebėjimus ugdyme taikydami ŽAIDIMO metodą. Tokiu būdu galima ne tik išanalizuoti ugdymo praktikos pavyzdį, bet ir konstruoti integralias užduotis.

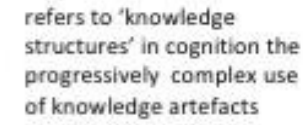

Dr Simon Paul Atkinson

<https://sijen.com/research-interests/taxonomies/psychomotor-domain/>

Cognitive Domain

Generate—ability to create new representations of knowledge structures, combining complex assemblages of information in original contexts.

Cognitive Domain – Taxonomy Circle

- Anderson, L W, & Krathwohl D R (eds.) (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. NY, Longman
- Churches, A. (2008). Bloom's taxonomy Blooms digitally. *Educators' eZine*. Retrieved 10 October 2012, from <http://www.techlearning.com/article/8670>

Taxonomy of Educational Objectives (3/5)

Psychomotor Domain

December 2014

Imitate – ability to copy, replicate the actions of others following observations.

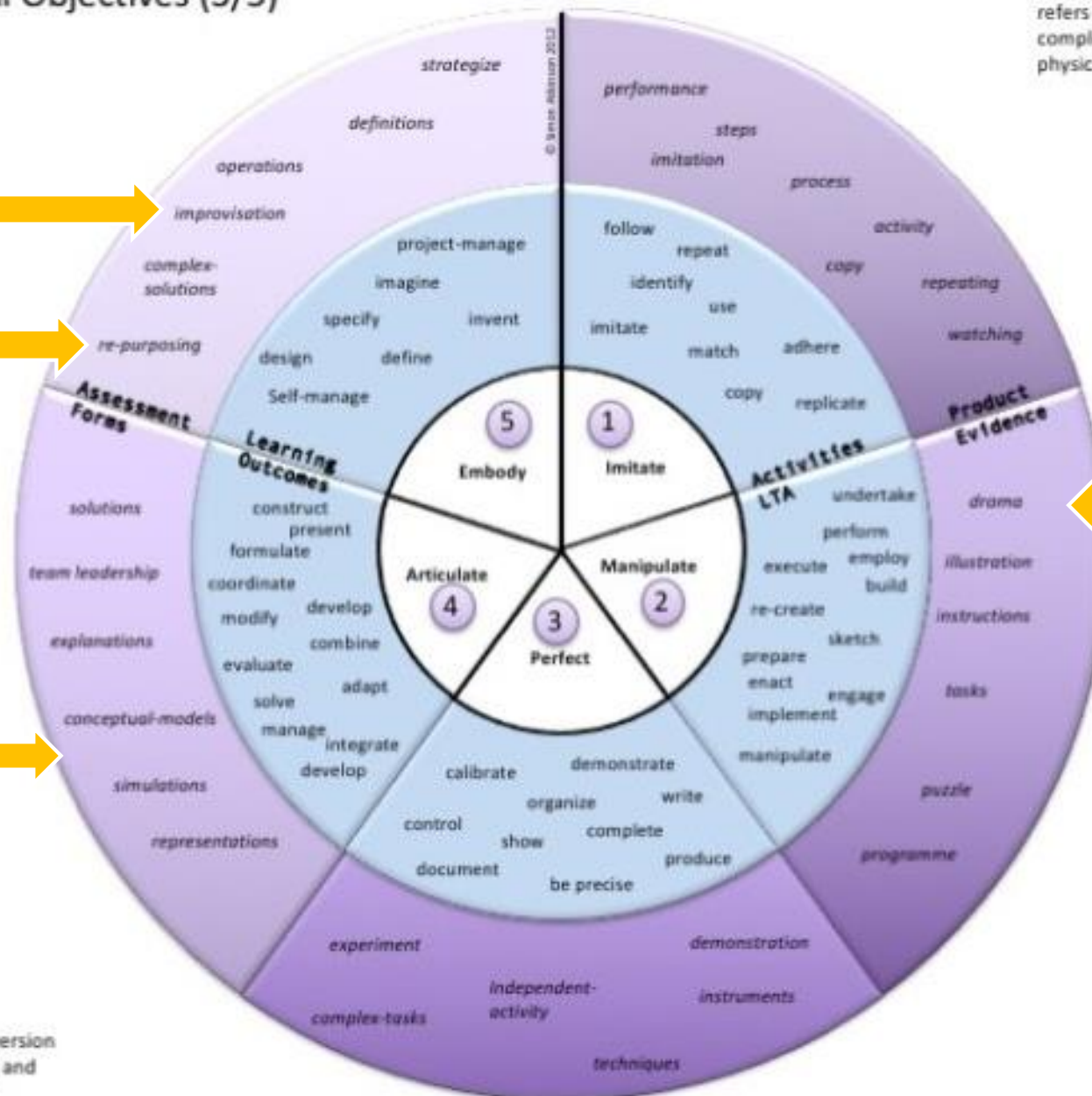
Manipulate – ability to repeat or reproduce actions to prescribed standard from memory or instructions.

Perfect– ability to perform actions with expertise and without interventions and the ability to demonstrate and explain actions to others.

Articulate – ability to adapt existing psychomotor skills in a non-standard way, in different contexts, using alternative tools and instruments to satisfy need.

Embody– ability to perform actions in an automatic, intuitive or unconscious way appropriate to the context.

Atkinson 2012 - derived from RH Dave's version of the Psychomotor Domain ("Developing and Writing Behavioral Objectives", 1970)

refers to progressively complex manual or physical skills

Šaltinis:
<https://i1.wp.com/sijen.com/wp-content/uploads/2018/08/psychomotor.jpeg?resize=768%2C532&ssl=1>

Interpersonal Domain

refers to progressively complex levels in interpersonal communication, conflict resolution, collaboration and cross-cultural communication

Articulate – the ability to express one's own perspective clearly and distinctly

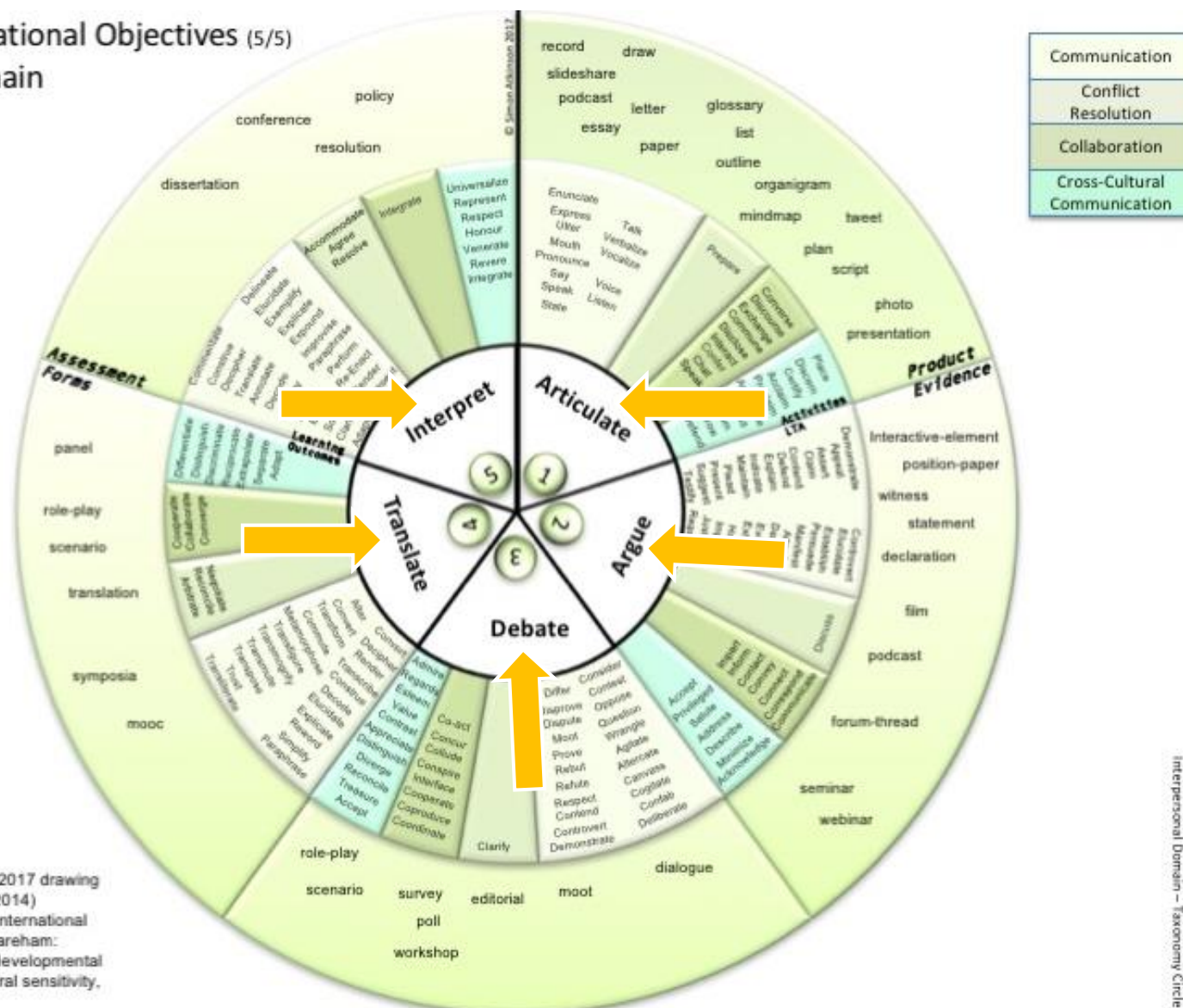
Argue – ability to cite evidence to represent a point of view with clarity in counterpoint and exchange with others

Debate – ability to express in a formal manner a given perspective and recognize others perspectives.

Translate – ability to articulate a perspective with reference to alternatives by way of comparison, metaphor or figurative forms

Interpret – ability to explain other's perspectives with appropriate respect with reference to evidence and experience.

Developed Simon Paul Atkinson 2017 drawing on sources from Atkinson J. C. (2014) Education, Values and Ethics in International Heritage: Learning to Respect, Fareham: Ashgate; Bennett M.J. (1986) A developmental approach to training for intercultural sensitivity, *IJIR*, 10:2, 179-196

<https://i0.wp.com/sijen.com/wp-content/uploads/2018/08/interpersonal.jpeg?ssl=1>

Kaip tai atspindėti Bendrojoje programoje?

Teikdami siūlymus programai vadovaujamės Bendrųjų programų atnaujinimo gairėse (2019) nurodytais Bendrųjų programų turiniui taikomi kokybės kriterijais:

- **Vertybinis kryptingumas** – mokymosi turinys skatina vertybinių nuostatų ugdymą(si).
- **Reiklumas** – mokymosi turinys skatina akademinį iššūkį.
- **Kontekstualumas** – mokymosi turinys siejamas su kontekstais; į bendrųjų programų turinį įtraukiamos ir tarpdalykinės temos, atitinkančios dalyko uždavinius ir specifiką.
- **Dinamiškumas** – mokymosi turinyje atskleidžiama nuolatinė tikrovės ir jos pažinimo rezultatų (sampratų, teorijų, idėjų) kaita, plečiant ir gilinant pasaulėvaizdį bei atveriant ateities perspektyvą.
- **Sutelktumas** – siekiant gilaus mokymo(si) ir rezultatų kokybės, užtikrinama mokymosi turinio, suteikiančio akiračio platumą ir geresnį suvokimą, apimtis.
- **Nuoseklumas** – mokymosi turinio seka grindžiama ugdymo uždaviniais, atitinkamų mokslų akademinė logika ir atsižvelgiant į mokinio jau pasiektus ugdymosi rezultatus, amžiaus tarpsnių ypatumus.
- **Integralumas** – stiprinamas įvairių dalykų turinio tarpusavio ryšys, siekiant padėti mokiniui formuoti visumą pasaulėvaizdį.
- **Dermė** – ugdymo tikslai, uždaviniai, mokymosi turinys, ugdomosios veiklos ir rezultatų vertinimas suderinti tarpusavyje. Užtikrinama įvairių ugdymo sričių ir dalykų mokymosi turinio tarpusavio (horizontali) ir tarp skirtingų mokymosi metų / koncentrų (vertikali) dermė.

Bendrųjų programų atnaujinimo gairės, NŠA (2019)

https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/01/bendruju-programu-atnaujinimo-gaires_internetine-versija.pdf

Svarbiausia, kad...

16. **Integruotume „visą kūną“ į mokymosi procesą.**
17. .. Kartais reikia pauzės ☺ iš visko, ką aptarėme, ieškojau pavyzdžių iš BP.. Ir išgirdusi daug praktinių pavyzdžių, apibendrinu, kad **svarbiausia įtraukti į Igyvendinimo rekomendacijas tokias veiklas ir planavimo pavyzdžius, kurie „privers vaiką atsikelti iš kėdės“**
18. Konkrečiai apie Gamtamokslinį, pagal BP. Pvz., mes mokėmės bangų... Nesvarbu, ar 8 kl. ar kitoje, mes tą „bangos modelį“ atlikome patys... Vienas mokinys stumteli kitą ir tas supratimas apie dalelių sutankėjimą ateina kitaip ir suprantamas geriau... **Praktines veiklas atlikome stovėdami.** Matuoja mokiniai ir vaikšto, atsistoja... Ne tik popierius ir pieštukas pamokoje... Pavyzdžiui, darbas su pipete... Mokiniai lavina įgūdžius, matuoja kruopų skersmenį... Kad būtų ir **kognityvinių gebėjimų ugdymas kartu su emocija, ir su fiziniu aktyvumu.** Jei į Igyvendinimo rekomendacijas pavyktų daugiau **tokių pavyzdžių įtraukti...** Pvz., taisyklinga laikysena. Paprastieji mechanizmai ir žmogaus kūnas; fizika ir fizinis ugdymas juk siejasi.

Svarbiausia, kad...

19. ...ir reikia pagalbos ir palaikymo tiems, kas tai daro. **Pasidalijimo ir bendradarbiavimo, kad BP perskaitytų vienareikšmiškai t. y. taip kaip parašyta. Interpretacijos reikalingos, bet BP turi būti perskaityta ir suprasta maksimaliai vienodai.**
20. Labai svarbus „embody“ etapas, t. y. **mąstymo procesą įveiklinti judesiu.** Ekonomikos ir matematikos pvz. parodė, kad ir mokiniams svarbu pagauti emociją, kuriame vaikai mokėsi ir kaip tai padėjo jiems įsitraukti, jausmas klasėje ir psichologinis jausmas. **Matome, kad mokinys nėra defragmentuotas, bet veikia visumoje.** Einame link gražios Lietuvos ateities.
21. Dėl iššūkių tobulinant BP. **Visi tarsi kalba apie vaikų sveikatą, bet susitarimo, kad tai išties yra labai svarbu.** Nelabai, matyt, yra. Sveikatos ir socialinis ugdymas neturi nei mokytojo, nei valandų praktikoje. O atsakomybė už vaikų sveikatą jeigu tenka tik fizinio ugdymo mokytojams, ir neturime mes dar tokio susitarimo ir vaiko sveikatos prioriteto... Suomijoje viskas planuojama taip, kad nebūtų vaikui pakenkta. Kad kiekvienam, visų dalykų mokytojui būtų aiškus vaiko sveikatos prioritetas. **Svarbūs SEU, fizinės sveikatos aspektai ir kuo daugiau fiziškai aktyvių veiklų įtraukti į dalyko pamokas.** Per 2-3 fizinio ugdymo pamokas.. Ką galima pasiekti? Jeigu nebus tokio pastovaus prioriteto, kaip Suomijoje – 5 pamokos per savaitę... Mokytojai jau bent tiek kartų gali paraginti mokinį ir aktyvinti susirūpinimą sveikatos klausimais.

Pabaigai

22. **Svarbu: įtraukti bent kelias minutes fiziniam aktyvumui ir visų kitų „akademinių“ dalykų pamokose.**
23. **Paraginti BP atnaujintojus: kaip jie mato tokią galimybę? Kaip fiziškai aktyvią veiklą galima kombinuoti ir integruoti... Aišku, reikia ir suinteresuotumo, ir motyvacijos.**
24. **Didžiulė problema – stresas.** HBS LMSU tyrimas rodo, kad svarbus – dėmesingumo praktikos. Turime holistiškai žiūrėti ir derinti kūnas – psichiką, įgalinti ir taikyti. Reikalinga ir papildoma „dirva“, nes turime daug vaikų su dėmesio sutrikimais.